

Vlastný materiál

V dňoch 2. – 15. decembra 2019 sa v španielskom Madride uskutočnila 25. celosvetová klimatická konferencia - Konferencia strán Rámcového dohovoru (ďalej len „Dohovor“ alebo UNFCCC) Organizácie spojených národov (OSN) o zmene klímy (COP 25). Na tejto konferencii prebiehali súbežne okrem 25. konferencie zmluvných strán Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy aj 15. zasadnutie zmluvných strán Kjótskeho protokolu (CMP 15), 51. zasadnutie podporného orgánu pre vedecké a technologické poradenstvo (SBSTA 51), 51. zasadnutie podporného orgánu pre implementáciu (SBI 51), a 2. zasadnutie Konferencie strán slúžiacej ako stretnutie strán Parížskej dohody (CMA 2). Na konferencii sa zúčastnilo približne 11 000 delegátov, 9 000 pozorovateľov a 3 000 predstaviteľov médií. Konferencia zmluvných strán dohovoru (COP), konferencia zmluvných strán Kjótskeho protokolu (CMP) a konferencia strán slúžiaca ako stretnutie strán Parížskej dohody (CMA) sú najvyššími rozhodovacími orgánmi Dohovoru, Kjótskeho protokolu a Parížskej dohody (PA). Jednou z najdôležitejších úloh, ktoré plnia, je dojednávanie medzinárodných zmlúv pod dohovorom, posudzovanie a konečné prijímanie rozhodnutí na plnenie cieľov a záväzkov krajín podľa dohovoru, Kjótskeho protokolu a Parížskej dohody.

Konferencia sa mala pôvodne konať v Santiagu, Čile, ale mesiac pred začiatkom sa čilská vláda rozhodla od konania konferencie odstúpiť kvôli sociálnym nepokojom v hlavnom meste. Španielsko sa ponúklo, že zabezpečí náhradné miesto konania v Madride. V rámci geografickej rotácie ale bola predsedníčkou krajinou COP 25 Čile ako predstaviteľ regiónu Latinskej Ameriky a Karibiku. Dňa 2. decembra 2019 sa uskutočnilo slávnostné otvorenie konferencie, ktoré zvolal čilský prezident Sebastián Piñera na úrovni hláv štátov. Slovenská republika (SR) bola zastúpená predsedom vlády SR Petrom Pellegrinim, ktorý sa zúčastnil aj na neformálnom rannom stretnutí hláv členských štátov Európskej únie (EÚ).

Na stretnutí sa predstavila nová predsedkyňa Európskej komisie Ursula von der Leyen a výkonný podpredseda Európskej komisie Frans Timmermans, pre ktorých to bolo od formálneho prevzatia funkcie (1.12.2019) prvé veľké medzinárodné stretnutie. V rámci okrúhleho stola premiér Pellegrini vystúpil s príspevkom, kde poukázal na podporu SR klimatickej neutralite v EÚ do roku 2050, predsavzatia ukončiť podporu spaľovania domáceho uhlia do roku 2023 a potrebu reflektovania najnovších vedeckých poznatkov pri prijímaní opatrení súvisiacich so zmenou klímy.

V dňoch 10. – 11. decembra 2019 sa uskutočnil segment na vysokej úrovni, počas ktorého vystúpil s prejavom aj podpredseda vlády a minister životného prostredia SR László Sólymos. Okrem oficiálneho segmentu na vysokej úrovni pre ministrov životného prostredia a klímy počas druhého týždňa konferencie sa v Madride konali aj ďalšie podujatia na vysokej úrovni, a to tematický deň určený pre ministrov financií, ktorí sú členmi Koalície ministrov financií pre zmenu klímy (Coalition of finance ministers for Climate Action) a energetický deň pre ministrov energetiky, ktorý bol historicky prvým zasadnutím ministrov energetiky na klimatickom COP-e. Ani jedného z týchto tematických dní sa nezúčastnil príslušný

minister za SR. Okrem toho sa na konferencii uskutočnili aj dve podujatia, na ktorých Medzivládny panel pre zmenu klímy (IPCC) predstavil dve špeciálne správy, ktoré boli publikované v tomto roku – o stave oceánov a kryosféry, a o pôde.

Konferencia skončila v nedeľu 15.12.2019 v popoludňajších hodinách prijatím záverov COP, CMA a CMP. Táto konferencia sa tak stala najdlhšou konferenciou v histórii klimatických vyjednávaní. Podrobné závery a dokumenty z COP 25, CMP 15 a CMA 2 sú sprístupnené na webovej stránke UNFCCC.

Výsledok rokovaní sa skladá z troch rozhodnutí (pod COP, CMA a CMP) so spoločným názvom „Chile-Madrid Time for Action“ (Akčný plán Čile-Madrid). Tento akčný plán je iniciatívou čilského predsedníctva, ktorá predstavuje spoločnú víziu všetkých strán, a ktorá je výsledkom mnohých bilaterálnych rokovaní. Vo svojom konečnom výsledku (rozhodnutie 1/CP.25, FCCC/CP/2019/L.10) COP okrem iného: vyjadruje vďaka IPCC za poskytnutie špeciálnych správ a vyzýva strany Dohovoru (ďalej len „strany“) využívať poskytnuté vedecké informácie. COP zdôraznila, že je naliehavo potrebné zaoberať sa medzerou medzi celkovým účinkom mitigačného úsilia strán a trajektóriou, ktorá by mala byť dodržaná v súlade s udržaním zvýšenia priemernej globálnej teploty pod 2 ° C alebo 1,5 ° C. V tejto súvislosti COP pripomína potrebu adaptačných opatrení, a pripomína záväzok rozvinutých krajín do roku 2020 spoločne mobilizovať 100 miliárd USD na financovanie opatrení v oblasti zmeny klímy. Aj keď rozhodnutie týkajúce sa Parížskej dohody si osobitne nevyžaduje väčšie ambície, stranám sa navrhuje zväziť zvýšenie ich ambícií v oblasti klímy, keďže momentálne nastavenie ambícií nesmeruje k naplneniu cieľa Parížskej dohody.

Ďalej COP rozhodla usporiadať počas COP 26 okrúhly stôl o implementácii a ambíciách do roku 2020. Vyzýva strany a mimovládne subjekty, aby predložili vstupy do okrúhleho stola do septembra 2020 a žiada Sekretariát UNFCCC, aby do septembra 2021 vypracoval súhrnnú správu na základe výsledkov okrúhlych stolov, ktoré budú slúžiť ako vstup pre druhú pravidelnú revíziu dlhodobého globálneho cieľa.

Klimatická konferencia v Madride mala najmä technický charakter. Jej hlavnou úlohou bolo dokončiť súbor pravidiel pre implementáciu Parížskej dohody, takzvaný Katovický klimatický balíček do roku 2020, kedy končí druhé záväzné obdobie Kjótskeho protokolu a začínajú sa aplikovať záväzky vyplývajúce z Parížskej dohody. Katovický klimatický balíček obsahuje podrobné pravidlá a usmernenia pre implementáciu Parížskej dohody a pokrýva všetky kľúčové oblasti vrátane transparentnosti, financovania, technológií, mitigácie a adaptácie.

Konferencia zároveň slúžila na hodnotenie dosiahnutého pokroku a posúdenie, či existujú všetky mechanizmy potrebné na to, aby všetky krajiny mohli po roku 2020 plnohodnotne naplňať Parížsku dohodu. Napriek určitým pokrokom sa konečné výsledky stretli s väčšinou negatívnymi reakciami poukazujúcimi na nedostatočnosť pokroku.

Krajinám sa nepodarilo dosiahnuť dohodu o implementačných pravidlách článku 6 PA, ktorá predstavovala jednu z priorít Konferencie a bola potrebná pre dokončenie Katovického klimatického balíčka. Navrhnuté texty sa preto predložia na ďalšie technické

vyjednávanie

na zasadnutíí podporných orgánov v júni 2020. Niekoľko ďalších otázok zostalo nevyriešených, vrátane spoločných časových rámcov, dlhodobého financovania, otázok transparentnosti pre Parížsku dohodu, správy Adaptačného výboru a správy Poradnej skupiny expertov.

Medzi body, ktoré sa uzavreli, patrí revízia Varšavského medzinárodného mechanizmu (ďalej len „WIM“), problematika rodovej rovnosti a niektoré otázky súvisiace s financovaním, ako napríklad usmernenie pre Globálny fond pre životné prostredie a Zelený klimatický fond.

Tematicky sa rokovania počas dvoch týždňov konferencie týkali najmä tém:

- Mitigácia - zmiernenie zmeny klímy prostredníctvom znižovania emisií skleníkových plynov
- Mechanizmy
- Veda a výskum
- Pôda
- Adaptácia na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy
- Straty a škody spôsobené zmenou klímy
- Budovanie kapacít
- Technológie
- Financovanie v oblasti zmeny klímy a rozpočet
- Rámec transparentnosti a systém monitorovania, reportovania a verifikácie (MRV)
- Rodová rovnosť, ľudské práva a zmena klímy

Mitigácia

Z hľadiska procesu UNFCCC sa od COP25/CMP15/CMA2 očakávalo prijatie určitého súboru rozhodnutí, ktoré by zabezpečili poskytnutie robustného relevantného súboru podkladov a informácií pre COP26/CMA3 v Glasgowe, téma mitigácie bola adresovaná len v minimálnom rozsahu. Pomerne rozsiahlo boli diskutovaná téma ambícií a aktivít určených na obdobie pred rokom 2020.

V roku 2015 súběžne s prijatím Parížskej dohody sa strany dohodli na revízii svojich záväzkov v oblasti zmeny klímy - predkladaných národne definovaných príspevkov (ďalej len „NDCs“) do roku 2020. Predovšetkým počas roka 2019 mnoho Strán jasne vyzývalo k predloženiu ambicióznejších záväzkov v roku 2020. Na rokovaníach v Madride však niektoré strany boli proti tomu, aby sa takáto výzva premietla do všeobecnej povinnosti s tým, že takéto rozhodnutia musia byť urobené na národnej úrovni. Rokovania o konečnej podobe príslušného naratívu v záverečných dokumentoch boli veľmi zložité, výsledná podoba však obsahuje len určité ambicióznejšie formulácie priamo poukazujúc na rozdiel medzi záväzkami v podobe NDCs a vedecky identifikovanou potrebou na zvýšenie nevyhnutného úsilia vo vzťahu ku priemernej globálnej teplote podľa Parížskej dohody.

Téma aktivít určených na obdobie pred rokom 2020 bola poznamenaná deklarovanou frustráciou mnohých rozvojových krajín z toho, že „zovšeobecňujúc, rozvinuté krajiny nedodržiali opatrenia v oblasti klímy, ktoré sľúbili do roku 2020. A vzhľadom k blízkosti roku 2020 tieto obavy pretrvávali a počas rokovaní sa opäť stali zdrojom politického napätia. Niektoré strany dali jasne najavo, že by nepodporujú dôrazný jazyk na zvyšovanie ambícií bez podobnej výzvy, aby rozvinuté krajiny poskytovali financovanie, podporu prenosu a rozvoja technológií a budovania kapacít v rozvinutých krajinách. EÚ sa však postavila proti tomu, keďže je potrebné zamerať sa na budúce ambície podľa Parížskej dohody, ktorá sa vzťahuje na všetky krajiny. Aj viaceré rozvojové krajiny potvrdili, že hoci podporujú opatrenia na aktivity pred rokom 2020, vyššie ambície do budúcnosti všetkých krajín by tým nemali byť podmienené.

V konečnom znení sa strany dohodli, že usporiadajú tzv. okrúhle stoly mapujúce aktivity v období pred rokom 2020. Výsledky týchto okrúhlych stolov sa zosumarizujú v správe v roku 2021, ktorá sa následne premietne do preskúmania pokroku smerom k splneniu cieľa PA „udržanie priemerného zvýšenia globálnej teploty výrazne pod 2 ° C“.

COP24/CMP14/CMA1 v roku 2018 v Katoviciach nepriniesol riešenie v téme spoločných časových rámcov predkladaných NDCs. V súčasnosti majú predložené NDCs rôzne časové rámce, najčastejšie sú to 5 a 10 ročné rámce. Cieľom je, aby boli tieto rámce zosúladené a zjednotené. V Katoviciach sa strany zhodli len v tom, že všetky NDCs by mali pokrývať spoločný časový rámec od roku 2031, s počtom rokov, o ktorých sa rozhodne neskôr.

Aj počas rokovaní v Madride viaceré strany naďalej uprednostňovali desaťročné časové rámce, zatiaľ čo mnohé, predovšetkým tzv. zraniteľné strany presadzovali kratšie

časové rámce, aby sa klimatické plány mohli pružnejšie aktualizovať vzhľadom na klesajúce technologické náklady a pretrvávajúce rozdiely medzi kolektívnymi ambíciami a globálnymi cieľmi. Strany diskutovali rozšírený zoznam možností pre spoločné časové rámce, ktorý dosiahol, až 12 alternatívnych formulácií. Tento zoznam napríklad obsahoval päťročné aj desaťročné časové rámce, výber z nich alebo kombinácie dvoch základných prístupov (napríklad krajiny môžu stanoviť 10-ročný NDC s kontrolným termínom na v polovici obdobia alebo ponúknuť možnosť na „5 + 5“ rokov s pevnými a indikatívnymi cieľmi a i.).

Vzhľadom na nemožnosť dosiahnuť konsenzus v tejto téme konečným kompromisom bolo prijatie procedurálnych záverov na pokračovanie rokovaní a rozhodnutie bolo odložené na rok 2020. EÚ má desaťročný NDC do roku 2030 a formálny interný proces schvaľovania aktualizácie pre rok 2020 je v začiatkovej etape. EÚ tak podporila odloženia rozhodnutia o spoločné časové rámce na rok 2020.

Mechanizmy

Diskusie o nových trhových a netrhových mechanizmoch pod čl. 6 PA prebiehali od prvých dní konferencie až do záverečných hodín posledného dňa (nedeľa 15. decembra 2019) a boli určené na vyriešenie otvorených otázok zostávajúcich po predchádzajúcich rokovaníach na COP 24 v Katoviciach v decembri 2018 a na zasadnutí podporných orgánov SBSTA a SBI v júni 2019 v Bonne.

Mechanizmy pozostávajú z troch častí:

- Čl. 6.2 PA, čo je obchodovanie s medzinárodne prevoditeľnými mitigačnými výsledkami (ďalej len „ITMOs“), čo sú v zásade usporené emisné kvóty, ktoré sa vytvorili v danej krajine po realizácii mitigačných opatrení (podobne ako priznané jednotky AAU pod Kjótskym protokolom);
- Čl. 6.4. PA, čo je obchodovanie pod novým mechanizmom udržateľného rozvoja (ďalej len „SDM“), ktorý je postavený na súčasnom mechanizme čistého rozvoja (ďalej len „CDM“), kde sa v hostiteľskej krajine zrealizuje projekt, ktorý prinesie čistú úsporu emisií skleníkových plynov a na základe tohto výsledku vydá certifikačný orgán emisné kredity, ktoré je možné ďalej obchodovať na trhu;
- Čl. 6.8. PA, čo sú modality pre netrhové mechanizmy, kde by malo byť vytvorené určité fórum, ktoré by informovalo všetky strany o nástrojoch, ktoré je možné využívať aj mimo trhových mechanizmov.

Implementácia mechanizmov pritom má zaručovať základné princípy, ako zabezpečenie environmentálnej integrity, pri účtovaní transparentnosť, presnosť, úplnosť, porovnateľnosť a konzistentnosť údajov, a aj zákaz dvojitého započítavania. Zároveň musia byť účtovné usmernenia pre NDCs v súlade s účtovnými usmerneniami pre inventúry emisií skleníkových plynov.

Ku kľúčovým otvoreným otázkam patrili :

- Zamedzenie dvojitého započítania prostredníctvom zodpovedajúcich úprav. Väčšina strán požadovala opatrenia, ktoré zabezpečia, aby sa zníženie emisií pri obchodovaní podľa

čl. 6 nezapočítavalo dvakrát do národných cieľov. To znamená, že keď napr. jedna Strana (predávajúci) predáva ITMO inej Strane (kupujúci), predávajúci by musel vykonať zodpovedajúcu úpravu vo svojej inventarizácii emisií, ktorá by odrážala, že už nedisponuje tými emisnými kreditmi a kupujúci by urobil opačnú zmenu. Niektoré strany dlhodobo spochybňovali, že je to potrebné pre emisné kredity podľa čl. 6.4. Existovala tiež nezhoda

v tom, ako riešiť rozdiely v ambíciách prameniace z toho, či má strana vo svojom NDC stanovené jednorôčné alebo viacročné ciele na zníženie emisií skleníkových plynov. Strany majúce NDC naviazané na splnenie do konkrétného jedného roka by totiž teoreticky mohli získať potrebné množstvo ITMO v danom roku, aby dosiahli svoj cieľ, zatiaľ čo v priebehu predchádzajúcich rokov by neboli motivované k mitigačným úsiliam.

- Možnosť prenosu emisných kreditov získaných v režime Kjótskeho protokolu do obdobia po roku 2020. Na jednej strane existovali argumenty, že prípadný prenos týchto emisných kreditov, taktiež aj transfer týchto projektov samotných, prípadne tiež použitie metodológií a programových pravidiel mechanizmu CDM v rámci mechanizmu SDM by mohol viesť k radikálnejšiemu utlmeniu investície do nových projektov. Na druhej strane existovali argumenty, že takéto transfery by mohli uľahčiť rýchlu implementáciu SDM, znížiť náklady na dosiahnutie cieľov NDC a zachovať existujúce investície.
- Podiel výnosov z obchodovania (tzv. share of proceeds, ďalej len „SOP“) podľa čl. 6.4. PA stanovuje, že kvantifikovaný SOP má slúžiť na pokrytie administratívnych výdavkov centralizovaného systému SDM a pomoc zraniteľným rozvojovým krajinám s nákladmi na adaptáciu (priamo určený ako vklad do Adaptačného fondu). Podobný mechanizmus sa implementoval v rámci CDM Kjótskeho protokolu na podporu financovania Adaptačného fondu. Okrem určenia výšky SOP stáli strany tiež pred dilemou, či sa SOP bude vzťahovať aj na čl. 6.2. a ITMO. V prípade prevažujúceho bilaterálneho obchodovania bez povinnosti SOP sa totiž implicitne bude znižovať objem prostriedkov plynúcich do adaptačného fondu. Navyše niektoré krajiny však majú vnútroštátne právne systémy, podľa ktorých by SOP pri bilaterálnych obchodoch bol postavený na roveň medzinárodne určenej dani a z tohto titulu bol pre tieto krajiny neprípustný.
- Celkové zmiernenie globálnych emisií - PA stanovuje, že uplatnenie čl. 6.4 by malo viesť skôr k čistému zníženiu globálnych emisií, než k dosiahnutiu potrebnej účtovnej emisnej bilancie prostredníctvom prenosu emisných kreditov. Riešenie by mohlo zahŕňať zrušenie určitého množstva emisných kreditov, ktoré sa nepoužijú na NDC žiadnej strany alebo na žiadny iný účel, napríklad globálny systém kompenzácie (ďalej len „CORSIA“) pre leteckú dopravu Medzinárodnej organizácie civilného letectva (ďalej len „ICAO“). Strany stáli pred problémom, ako tento prístup zovšeobecniť a podobne ako v prípade otázky SOP zodpovedať, či by sa tento prístup mal uplatňovať aj na čl. 6.2. PA. Rizikom totiž je, že bez analogických pravidiel pre trh s uhlíkom aj pre bilaterálne obchodovanie bude systém asymetricky inklinujúci v prospech bilaterálneho obchodovania.
- Mechanizmus ochrany ľudských práv a pôvodných obyvateľov. Tento problém je spojený s požiadavkou zabezpečiť ochranu pred škodami spôsobenými činnosťami v rámci nových trhových mechanizmov. To znamená zabezpečiť, aby projekty financované

v rámci SDM, rešpektovali ľudské práva, chránili pôvodné obyvateľstvo a iné zraniteľné skupiny, boli zmysluplne konzultované s miestnymi komunitami, zároveň by mal byť vytvorený mechanizmus nezávislého posudzovania programu sťažností na projekty, a tak podporený prístup k spravodlivosti.

Napriek intenzívnym rokovaniam a opakovane predkladaným modifikovaným návrhom žiadny z kľúčových textov nenašiel potrebný konsenzus. V sobotu 14.12.2020 skupina 31 Strán uviedla svoju víziu implementácie Čl. 6 v „San José zásadách pre vysoké ambície a integritu na medzinárodných trhoch s uhlíkom“, ktoré apelujú na dosiahnutie celkového zníženia globálnych emisií, potrebu tzv. „zodpovedajúcich úprav“ s cieľom zabrániť dvojitému započítaniu zníženia emisií a na zakázanie používania emisných kreditov pred roku 2020, t.zn. sumarizujú všetky kľúčové požiadavky tých, ktorí podporujú silnú environmentálnu integritu podľa Čl.6 PA. Prijatie jasných pravidiel očakáva súkromný sektor ako aj mechanizmus CORSIA pre medzinárodnú leteckú dopravu. Konečným kompromisom bolo prijatie procedurálnych záverov vtom zmysle, že všetky relevantné body agendy sa v súlade s rokovacím poriadkom formálne odkladajú do budúceho roka z dôvodu nedostatočnej zhody na COP 25 a o návrhoch sa bude ďalej diskutovať s cieľom prijať dohodu na COP 26 v Glasgowe.

Veda a výskum

Pred prvým stretnutím sa konal pod vedením sekretariátu UNFCCC Informačný deň o Zemi, ktorý mal priniesť nové poznatky z oblasti systematického pozorovania Zeme. Počas SBSTA 51 boli rokovania v bode agendy Výskum a systematické pozorovanie zamerané na prijatie správ Svetovej meteorologickej organizácie (WMO) o stave klímy a Špeciálne správy IPCC (Špeciálna správa o zmene klímy a pôde a Špeciálna správa o oceánoch, kryosfére a zmene klímy). Problémovým bodom sa stal fakt, že správy týchto organizácií neboli revidované krajinami Dohovoru. Nakoniec boli prijaté správy IPCC ako „vzaté na vedomie s uznaním“ a poďakovaním za prácu vedeckej obci. Správa WMO bola prijatá ako „vzatá na vedomie so znepokojením“, ktoré bolo tiež v súlade s pozíciou EÚ.

Rokovania o rozsahu druhého pravidelného preskúmania dlhodobého globálneho cieľa sa začali bez zmien v pozíciách jednotlivých krajín oproti rokovaniam na SB 50. Počas rokovaní sa niekoľkokrát výrazne zmenil text návrhu dohody. Rokovania následne zostali na mŕtvom bode pre spor o „adekvátnosť“, čo spôsobilo z pohľadu viacerých krajín nejasnosti v iných častiach textu záverov o druhom pravidelnom preskúmaní. Nakoniec bol prijatý text navrhnutý prezidentom COP-u. Podľa textu priebežné vyhodnotenie plnenia dlhodobého globálneho cieľa sa začne v druhej polovici roku 2020.

Pôda

Počas COP 25 sa uskutočnil workshop „Zlepšenie využívania nutrientov v hnojovom manažmente smerom k udržateľnému a odolnému poľnohospodárstvu“. Workshop bol zorganizovaný v súlade s plánom „Koronivia Join Work on Agriculture“ (KJWA). Obsah workshopu bol zostavený na základe podaní, ktoré boli zaslané UNFCCC sekretariátu ešte

pred začiatkom COP 25. Skupiny krajín vrátane EÚ prezentovali správnu poľnohospodársku prax k téme racionálneho využívania nutrientov v poľnohospodárstve. Racionálne manažovanie živín ponúka spoločné prínosy pre klímu, vzduch, vodu, biodiverzitu, pôdu i ozónovú vrstvu.

V rámci oficiálnych rokovaní ku KJWA boli prijímané závery z dvoch predošlých workshopov, ktoré sa konali v rámci SB v Bonne v roku 2019. Po vyjednávaniach vznikla verzia textu, ktorú privítali všetky strany Koronívie. Sekretariát informoval o usporiadaní dodatočného workshopu, ktorý sa uskutoční v Bonne 3. - 5. marca 2020, bude zorganizovaný mimo oficiálneho plánu Workshopov Koronívie.

Špeciálna správa zmeny klímy a o pôde vypracovaná Medzinárodným panelom pre zmenu klímy

Pôda je pod rastúcim antropogénnym tlakom s bezprecedentnou mierou využívania. K týmto tlakom sa pridáva i meniaci sa klíma. Ľudia využívajú jednu štvrtinu dostupnej pôdy na poľnohospodárske účely. Od roku 1961 sa globálne trojnásobne zvýšila produkcia potravín, dvojnásobne sa zvýšilo využívanie vody na zavlažovanie, 1,5 krát sa zvýšili stavy hospodárskych zvierat, najmä prežúvavcov, spotreba hnojív vzrástla deväťkrát, čo malo vplyv na zvýšenie priemernej globálnej teploty a dlhotrvajúcich intenzívnych vĺn tepla a sucha najmä v južnej Európe v oblastiach okolo Stredozemného mora, západnej a strednej Ázii a v južnej Afrike. Zmena klímy zhoršuje degradáciu pôdy, najmä v nízko položených oblastiach (pobrežné oblasti, riečne delty, suchozemské oblasti) v dôsledku zmien intenzity zrážok, tepelného a vodného stresu, pobrežnej erózie a stúpania hladiny mora.

Technológie

Vývoj a transfer technológií je jedným z kľúčových prvkov pre dosiahnutie ambiciózných cieľov Parížskej dohody. Počas COP 25 pokračovala príprava zjednotenia rozhodnutí v procedúrach a termínoch činnosti technologického mechanizmu, aby mohol pracovať aj pre plnenie cieľov Parížskej dohody.

Zmluvné strany vyjadrili nespokojnosť s tým, ako Výkonný výbor pre technológie (TEC) a Klimatické technologické centrum a sieť (CTCN) zapracovali novú metodiku práce pod PA do celej technologickej siete, príslušných pracovných programov a interných dokumentov. Zaviazali obidva orgány k dopracovaniu dokumentácie a postupov v zmysle platných rozhodnutí spolu s úlohou opakovaného podania správy v tomto bode. Najdôležitejším záverom je rozhodnutie, že zmluvné strany súhlasia po splnení podmienok uvedených vyššie s plnením mandátov oboch orgánov, s pokračovaním spoločného podávania správ a vyhodnocovaním efektívnosti technologického mechanizmu aj pre PA. Zmluvné strany identifikovali procesné a termínové rozdiely v rozhodnutiach týkajúcich sa pravidelného hodnotenia a posudzovania fungovania a efektívnosti technologického mechanizmu medzi súčasnými mechanizmami a rozhodnutiami viažucimi sa k PA. Vyzvali Sekretariát UNFCCC a technologický mechanizmus na vypracovanie variantných návrhov, ako procesy a termíny zjednotiť do budúceho rokovania SBI (Bonn 2020).

Bola prijatá Spoločná ročná správa TEC a CTCN za rok 2019. Vyzdvihnutá bola najmä spolupráca technologického mechanizmu s finančnými mechanizmami konvencie, ktorá môže zabezpečiť akceleráciu efektívneho fungovania transferu technológií. Uznesenie obsahuje výzvu na pokračovanie spolupráce so všetkými prvkami technologického a finančného mechanizmu, pokračovanie zdokonaľovania systémov vyhodnocovania efektívnosti činnosti a zovšeobecňovanie dosiahnutých pozitívnych výsledkov a postupov.

Po niekoľkých odkladoch boli posúdené otázky Poznanského strategického programu technologického transferu (PSP). Zmluvné strany privítali informáciu o podpore projektov PSP z prostriedkov Globálneho fondu pre životné prostredie (GEF). Vyzvali GEF na začlenenie pomoci pre najmenej rozvinuté krajiny a malé ostrovné rozvojové štáty aj v ďalšom programovacom období, ak podpora nebola nikdy doteraz poskytnutá. Zároveň vyzvala

TEC a CTCN na zovšeobecnenie poznatkov z realizovaných projektov PSP (8 projektov technologického transferu a 15 projektov adaptácie na zmenu klímy), zapracovanie výsledkov a vhodných riešení do svojich interných dokumentov, ako aj v pokračovaní podávania správ o pokroku v tejto oblasti. Vyzvala tiež na začlenenie ostatných zúčastnených partnerov, najmä regionálnych bánk, do procesov transferu technológií a zahrnutie ich účasti do podávaných správ.

Financovanie v oblasti zmeny klímy

Problematika klimatického financovania patrila aj na COP 25/CMP 15/CMA 2 k najkomplexnejším a najnáročnejším z pohľadu vyjednávania, keďže klimatické financovanie tvorí jeden zo základných pilierov multilaterálneho rámca globálnej politiky zmeny klímy.

Ku kľúčovým témam klimatického financovania na tohtoročnej konferencii patrili problematiky Adaptačného fondu, Globálny fond pre životné prostredie, Zelený klimatický fond (GCF), Stáleho výboru pre financovanie (SCF), dlhodobé klimatické financovanie a problematika nového globálneho cieľa mobilizovaných finančných prostriedkov pre adresovanie zmeny klímy. Práca na všetkých podpoložkách prebiehala v rámci dvoch kontaktných skupín (jedna pre dlhodobé financovanie opatrení v oblasti zmeny klímy a druhá pre GCF a GEF).

Na záverečnom plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo v nedeľu 15. decembra, COP prijal rozhodnutia o všetkých podpoložkách s výnimkou dlhodobého financovania opatrení v oblasti zmeny klímy.

Zelený klimatický fond, Globálny fond pre životné prostredie a Stály výbor pre financovanie

Rokovania sa zameriavali na posudzovanie správ týkajúcich sa financovania opatrení v oblasti zmeny klímy pre rozvojové krajiny Stáleho výboru pre financovanie, Globálneho fondu pre životné prostredie a Zeleného klimatického fondu a na poskytovanie usmernení pre SCF, GCF a GEF.

V problematike správ a usmernení pre GCF viaceré krajiny prejavili sklamanie nad neschopnosťou SCF rozhodnúť o predbežnom usmernení pre GCF a súhlasili, že prvým krokom by mal byť súhrn informácií z podaní krajín. Pri ďalších neformálnych konzultáciách mnohí zdôraznili, že je potrebné vyhnúť sa „mikromanažmentu“ a ovplyvňovaniu rozhodnutí rady GCF. Rozvojové krajiny požadovali dôraznejší jazyk, okrem iného, na zjednodušenie priameho prístupu a vyplatenia prostriedkov.

Diskutovalo sa aj o objasnení stavu poskytovania výsad a imunit GCF. Palestína za skupinu G77 a Čína¹ uviedla, že fond nie je ani agentúrou OSN, ani multilaterálnou rozvojovou bankou, čo krajinám sťažuje udeľovanie výsad a imunit, a vyzval na multilaterálne riešenie tejto záležitosti. Mnoho rozvojových krajín poukázalo na prekážky pri vykonávaní bilaterálnych dohôd o výsadách a imunitách, vrátane zdĺhavých a ťažkopádnych procesov

a vnútroštátnych právnych predpisov, ktoré neuznávajú štatút GCF. Švajčiarsko, podporované ostatnými, vyzvalo sekretariát GCF, aby odpovedal na otázky strán, aby lepšie porozumel súvisiacim výzvam. Kórejská republika a Arménsko požiadali o riešenie „COP v právnom kontexte“. USA požiadali sekretariát o analýzu návrhu rady GCF, pokiaľ ide o inštitucionálne prepojenie medzi OSN a GCF.

V záverečnom rozhodnutí COP podporil ďalšie sľuby a príspevky k prvému naplňaciemu obdobiu GCF a nabáda tiež prispievajúce krajiny, aby čo najskôr potvrdili svoje sľuby voči GCF vo forme úplne splnených dohôd o príspevku. COP tiež uvítal schválenie štvorročného pracovného plánu Rady GCF a žiada Radu, aby dokončila svoju prácu na odstraňovaní nedostatkov v politike, zefektívňovaní a zjednodušovaní schvaľovacích procesov vrátane podpory pripravenosti a NAP a aby sa čo najskôr venovala preskúmaniu akreditačného rámca; aby nedošlo k narušeniu cyklu schvaľovania projektov a programov počas prvého naplňacieho obdobia. Okrem toho nabáda Radu GCF, aby pokračovala vo svojom úsilí zabezpečiť, aby mal GCF výsady a imunity a rozhodol o pokračovaní rokovaní na túto tému počas COP 26.

Rozvojové krajiny mali záujem pokročiť v diskusiách o tom, ako GCF prispieva k globálnemu cieľu v oblasti adaptácie. Niekoľko vyspelých krajín poznamenalo, že cieľ považujú za kvalitatívny a dynamický, nie za kvantitatívny a časovo ohraničený. Pokiaľ ide o oblasť strát a škôd spôsobených zmenou klímy, niekoľko rozvinutých krajín žiadalo o text, ktorý by odrážal skutočnosť, že GCF už financuje súvisiace činnosti, ako sú systémy včasného varovania a infraštruktúra protipovodňovej ochrany, ktorý rozvojové krajiny nepovažovali

za úplne presný. COP nakoniec prijal aj rozhodnutie o GEF. COP požiadaval GEF, ako prevádzkový subjekt finančného mechanizmu, aby primerane podporoval rozvojové krajiny pri príprave svojich prvých a následných dvojročných správ o transparentnosti a počas všetkých cyklov naplňania v súlade s článkom 13 Parížskej dohody.

V diskusiách o prvkoch návrhu rozhodnutia COP sa niekoľko skupín a strán vyslovilo za to, že prevádzkovateľom finančných mechanizmov chýba návrh usmernení zo SCF. Z tohto dôvodu skupina rozvojových krajín namietala proti „uvítaniu“ správy SCF. Mnohí ocenili správu SCF, fórum SCF a prehľad správy z roku 2020 o určených potrebách rozvojových

¹ Skupina G77 a Čína je skupina sformovaná v rámci OSN <http://www.g77.org/doc/>

krajín. Niektorí požadovali štruktúrované usmernenie COP-u pre SCF týkajúce sa jeho výkonnosti

a výsledkov. Strany si tiež vymenili odlišné názory na funkcie, v ktorých by mali byť členovia SCF zastúpení pri rokovaní na COP 25. Niektorí vyjadrili nespokojnosť s tým, že nemajú prítomných spolupredsedom SCF na zodpovedanie otázok. Iní poukazovali na možnosť požiadať o takéto objasnenie pred konferenciou COP.

Názory rozvinutých a rozvojových krajín sa líšili v odsekoch, v ktorých sa požadovalo, aby SCF stanovil spoločnú definíciu klimatického financovania, a vo výzve na predloženie návrhov týkajúcich sa nového kolektívneho cieľa v oblasti financií pred COP 26. Strany ďalej žiadali lepšie objasnenie finančných tokov; žiadali aby SCF predložil správu o stave dosiahnutia cieľa 100 miliárd USD na zváženie na COP 26; a lepšie zaznamenávanie a sledovanie výsledkov fóra SCF.

COP nakoniec schválil pracovný plán SCF na rok 2020 a zdôraznil aby SCF pracoval v roku 2020 v súlade so svojimi súčasnými mandátmi. SCF bude v maximálnej možnej miere predkladať informácie týkajúce sa mapovania dostupnosti údajov a medzier podľa sektorov, hodnotenia tokov financovania opatrení v oblasti zmeny klímy a predkladania informácií o určení potrieb rozvojových krajín súvisiacich s uplatňovaním Dohovoru a Parížskej dohody. COP vyzval strany aby do 30. apríla 2020 predložili svoje stanoviská k operačným definíciám klimatického financovania na zváženie SCF s cieľom zlepšiť jeho technickú prácu v tejto oblasti v súvislosti s prípravou svojho dvojročného hodnotenia a prehľadu tokov klimatického financovania do roku 2020. COP začne preskúmať fungovanie SCF počas COP 27 a ukončí preskúmanie na COP 28.

Adaptačný fond

Na COP 23 v roku 2017 bola dosiahnutá dohoda o tom, že Adaptačný fond (AF) bude slúžiť aj pod Parížskou dohodou. Na COP 24 popri nových prisľuboch príspevkov do AF sa krajiny nakoniec dohodli na pláne presunu AF z režimu Kjótskeho protokolu do režimu Parížskej dohody. Počas COP 25 bolo témou rokovaní pod týmto bodom najmä členstvo v správnej rade Adaptačného fondu a ako sa členstvo zmení po tom, čo bude slúžiť PA. Zložitá boli aj diskusie o financovaní a budúcnosti AF. Niekoľko rozvojových krajín spochybňovalo rolu CMA v AF, keďže AF stále funguje pod režimom Kjótskeho protokolu, dovtedy, kým nebude k dispozícii časť príjmov z článku 6 PA (kooperatívne prístupy). Strany sa však nedohodli a táto problematika sa bude ďalej posudzovať na SBs 52 v Bonne v júni 2020.

Dlhodobé klimatické financovanie

Rozhodnutie COP 19 zahŕňa 3 druhy aktivít, ktoré sa týkajú dlhodobého financovania pre roky 2014 – 2020, a to reportovanie krajín o úsilí zvyšovania klimatického financovania vo forme dvojročných podaní, konanie workshopov o dlhodobom financovaní počas klimatických konferencií a dvojročný ministerský dialóg na vysokej úrovni. Na COP 25 prebiehala diskusia o tom, či by sa téma dlhodobého financovania mala ďalej prerokovávať aj po roku 2020. Rozvinuté krajiny nevidia dôvod na pokračovanie tejto témy po roku 2020, vzhľadom na duplicitu ktorá by vznikla, keďže od roku 2020 majú rozvinuté krajiny

povinnosť vyplývajúcu z Parížskej dohody odovzdávať každé dva roky komunikácie o klimatickom financovaní.

Rozvinuté krajiny zdôrazňovali dôležitosť výsledkov, ktoré sa doposiaľ dosiahli v mobilizovaní financií na klimatické opatrenia. Rozvojové krajiny zas prízvukovali dôležitosť zvýšenia financovania adaptačných opatrení a vyzvali SCF aby vyhodnocoval progres v dosahovaní globálneho cieľa mobilizácie 100 miliárd USD ročne do roku 2020. Na výslednom návrhu rozhodnutia, v ktorom sa navrhovalo aby sa o téme dlhodobého klimatického financovania naďalej diskutovalo pod COP sa strany nakoniec nezhodli a rokovania budú pokračovať v roku 2021.

Stretnutie Koalície ministrov financií pre klimatické opatrenia

V apríli 2019, počas jarých stretnutí skupiny Svetovej banky (WBG) a Medzinárodného menového fondu (IMF), ministri financií z 23 krajín založili novú koalíciu zameranú na podporu silnejších kolektívnych opatrení v oblasti zmeny klímy a ich vplyvov. Koalícia na svojom prvom stretnutí schválila tzv. Helsinské princípy, ktoré podporujú národné opatrenia v oblasti klímy, najmä prostredníctvom fiškálnej politiky a využívania verejných financií. V súčasnosti má koalícia 51 členov (z krajín Vyšegradskej skupiny len Poľsko, SR zatiaľ nie je členom koalície).

Cieľom koalície je vyvíjať kolektívne iniciatívy a zdieľať skúsenosti pri riešení zmeny klímy a jej vplyvov z pohľadu a možností ministrov financií. Koalícia pomôže krajinám mobilizovať a zladit' finančné prostriedky potrebné na implementáciu ich národných akčných plánov v oblasti klímy; zaviesť osvedčené postupy, ako napr. klimatické rozpočtovanie a stratégie pre zelené investície, stanovenie cien uhlíka, reportovanie alebo obstarávanie. Koalícia chce nadviazať silné partnerstvá s akademickou obcou a inštitúciami, aby napredovala vo svojej práci, napríklad s WBG a ďalšími rozvojovými bankami, IMF, Organizáciou pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, a agentúrami OSN, ako aj s regionálnymi orgánmi ako je EÚ.

Členstvo je určené ministrom financií. Členom sa krajina stáva po podpise ministra financií, čím zároveň súhlasí s helsinskými princípmi. Členovia koalície sa stretávajú aspoň raz do roka, počas zasadnutí WBG a IMF. Technické stretnutia by sa mali uskutočňovať 2 - 4 krát do roka. Sekretariát koalície sa nachádza vo WBG. Náklady za sekretariát sú hradené WBG, dodatočné financovanie nie je zatiaľ potrebné.

Počas klimatickej konferencie COP 25 v Madride sa prvýkrát stretli ministri/zástupcovia ministrov financií², čo svedčí o vysokej prioritě financovania zmeny klímy. Ministri financií a UNFCCC predstavili tzv. „Santiago Action Plan“, ktorý nadväzuje

² Členovia Koalície: Argentína, **Rakúsko**, Bangladéš, Kanada, Čile, Kolumbia, Kostarika, Pobrežie Slonoviny, **Cyprus**, **Dánsko**, Dominikánska republika, Ekvádor, Rovníková Guinea, Etiópia, **Fínsko**, Fidži, **Francúzsko**, **Nemecko**, Ghana, Guatemala, **Grécko**, **Island**, Indonézia, **Írsko**, **Taliansko**, Jamajka, Keňa, **Litva**, **Lotyšsko**, **Luxembursko**, Madagaskar, Maledivy, Maršalove ostrovy, Mexiko, **Monako**, **Holandsko**, Nový Zéland, Nigéria, **Nórsko**, Paraguaj, Filipíny, **Poľsko**, **Portugalsko**, **Španielsko**, Srí Lanka, **Švédsko**, **Švajčiarsko**, Tonga, Uganda, **Veľká Británia**, Uruguaj.

na Helsinské princípy³ (prijaté v apríli 2019 s cieľom dodržiavať záväzky plynúce z PA), a ktorý prioritizuje oblasti jednotlivých Helsinských princípov na rok 2020.

Na stretnutí sa ďalej diskutovalo v paneloch, v ktorých boli viacerí ministri financií. V paneloch boli vyzdvihnuté viaceré oblasti, v ktorých majú ministri financií kompetencie v súvislosti so zmenou klímy, napr. budovanie kapacít, mobilizácia súkromných zdrojov, stanovenie cien uhlíka, reportovanie a transparentnosť, implementácia NDCs a dlhodobá stratégia (v ktorej treba zohľadniť finančné zdroje smerujúce na podporu znižovania emisií). Ďalej zdôraznili potrebu financovania klimatických fondov – GEF a GCF, do ktorých sa strany zaviazali prispievať v rámci Parížskej dohody.

Ministri zdôraznili dôležitosť udržateľných financií (zavádzania taxonómie, zelené rozpočtovanie, vydávanie zelených dlhopisov, pomoc s pokrytím nákladov na transformáciu ekonomiky) a spoluprácu s finančnými inštitúciami v oblasti znižovania emisií. Napr. Svetová banka už poskytla financovanie na projekty súvisiace so zmenou klímy sumou 120 mld. USD. IMF zasa pomáha krajinám so zavádzaním uhlíkových daní/stanovením cien uhlíka, budovanie kapacít a expertízou. Ministerstvá financií môžu prispieť k riešeniu problematiky zmeny klímy prostredníctvom analýz o tom, čo vyrábať, importovať a exportovať, ale aj zastaviť dotácie smerujúce do odvetví produkujúcich skleníkové plyny. Navrhovanými opatreniami v oblasti zmeny klímy sú aj podpora hromadnej dopravy a zníženie daní alebo iná forma podpory zeleným projektom.

Od apríla 2019, kedy táto Koalícia vznikla, sa počet členov zdvojnásobil. Vyzývajú ostatných ministrov financií, aby sa pridali a dúfajú, že sa tento počet sa v roku 2020 zasa zdvojnásobí. Upozorňujú však, že v tejto chvíli nejde len o rozširovanie Koalície, ale je potrebné začať konať podľa prijatých Helsinských princípov a novouvedeného Santiago Action Plan. Európska komisia tiež informovala, že pripravuje prvú legislatívu na EÚ úrovni o klíme, taktiež bude revidovať smernicu o energetickom zdaňovaní a systéme obchodovania s emisnými kvótami (ďalej len „ETS“) a pripraví Stratégiu zeleného financovania a bude ďalej diskutovať o Fonde pre spravodlivú transformáciu.

Rozsah nasledujúceho pravidelného preskúmania dlhodobého globálneho cieľa podľa Dohovoru a celkový pokrok pri jeho dosahovaní

Počas neformálnych konzultácií, ktoré prerokovávali návrh rokovacieho textu z konferencie SBSTA 50 niekoľko skupín rozvojových krajín podporilo možnosť, podľa ktorej by sa pokračovalo zároveň v pravidelnom preskúmaní (Periodic review), dlhodobého globálneho cieľa pod Dohovorom (ďalej len „LTGG“) aj v globálnom hodnotení, a navrhli aby COP koordinoval CMP a CMA, ktoré budú mať úlohu zabezpečiť aby sa zabránilo

³ 1. **zosúladiť politiky** a postupy Koalície so záväzkami Parížskej dohody,

2. **podeliť sa o skúsenosti** a odborné znalosti navzájom, aby zabezpečili vzájomné povzbudenie a podporili kolektívne chápanie politik a postupov v oblasti klímy,

3. **pracovať na opatreniach**, ktoré vedú k **efektívnemu určovaniu cien uhlíka** (carbon pricing),

4. **zohľadniť zmenu klímy v makroekonomickej politike, fiškálnom plánovaní, rozpočtovaní**, riadení verejných investícií a postupoch verejného obstarávania,

5. **mobilizovať súkromné zdroje financovania** opatrení na ochranu klímy prostredníctvom investícií a rozvoja finančného sektora, ktorý podporuje zmierňovanie zmeny klímy a prispôsobovanie sa tejto zmene,

6. **aktívne sa zapájať do domácej prípravy a realizácie príspevkov** určených na vnútroštátnej úrovni, predložených podľa Parížskej dohody.

v duplicite v týchto fórach. Mnohé rozvinuté krajiny boli proti tomuto návrhu a uprednostňovali ukončenie pravidelného preskúmania, vzhľadom na to, že rozsah globálneho hodnotenia bude širší ako rozsah preskúmania. Ďalšími problematickými bodmi bola časová os pravidelného preskúmania LTGG, použitie slovného spojenia „vedecky podložené informácie“,

a primeranosť a účinnosť úsilia na dosiahnutie LTGG. Vo finálnom rozhodnutí COP určil, že druhé pravidelné preskúmanie LTGG pod Dohovorom sa bude konať od druhej polovice roka 2021 do roku 2022 a bude ukončené štruktúrovaným expertným dialógom, ktorý sa bude konať počas konferencií podporných orgánov SB 53 – SB 55. COP tiež rozhodol, že druhé pravidelné preskúmanie by malo zlepšiť porozumenie strán o LTGG a scenároch k jeho dosiahnutiu s ohľadom na základný cieľ Dohovoru, o pokroku dosiahnutom v riešení nedostatkov v informáciách a znalostiach, a o výzvách a príležitostiach na dosiahnutie LTGG. COP tiež súhlasil, že výsledok druhého pravidelného preskúmania nebude mať za následok zmenu alebo prehodnotenie LTGG, ako je určené v rozhodnutí 1 / CP.21.

Adaptácia na zmenu klímy

Správa Adaptačného výboru

Výročná správa Adaptačného výboru⁴ hodnotí pokrok v implementácii flexibilného pracovného plánu výboru na obdobie 2019 – 2021 za rok 2019. Venuje sa podpore všeobecnej súdržnosti, poskytovaniu technickej podpory a usmerneniam k vykonávaniu adaptačných aktivít, zvyšovaniu povedomia, informovanosti, zdieľaniu informácií a hodnotí technický expertný proces. V závere správy sa nachádzajú odporúčania Adaptačného výboru, ktoré sú predmetom rokovaní v rámci vyjednávacieho procesu, zmluvné strany musia vysloviť súhlas s odporúčaniami. Odporúčania sa v roku 2019 týkali širokého spektra aktivít, z ktorého si najväčšiu pozornosť zaslúžila požiadavka na zvýšenie adaptačných ambícií, na financovanie adaptačných aktivít z verejných zdrojov a zapojenie súkromného sektora do adaptačného procesu pomocou investícií do adaptačných opatrení. Vyjednávania sa vo veľkej miere zameriavali na odporúčania k zdrojom financovania. Rozvojové krajiny vo svojich pozíciách zdôraznili, že hlavným zdrojom adaptačného financovania z ich pohľadu by mali byť verejné zdroje poskytované rozvinutým krajinám. Rozvinuté krajiny však uviedli, že odporúčajú stimulovať aj súkromný sektor, lebo investície zo súkromných zdrojov majú potenciál zlepšiť klimatickú odolnosť. Dohoda sa v tomto bode vyjednávania nedosiahla, preto bolo uplatnené pravidlo 16. Záležitosť bude zahrnutá do programu SBI 52.

Adaptačný výbor na konferencii zverejnil správu o 25 rokoch adaptácie pod rámcovým dohovorom OSN o zmene klímy⁵. Publikácia je aktualizáciou správy za rok 2013 a zachytáva dôležité míľniky adaptácie, s osobitným zameraním na Parížsku dohodu, ktorej prijatie naštartovalo presadzovanie kolektívneho adaptačného úsilia.

Národné adaptačné plány

⁴https://unfccc.int/sites/default/files/resource/sb2019_03E.pdf

⁵https://unfccc.int/sites/default/files/resource/AC_25%20Years%20of%20Adaptation%20Under%20the%20UNFCCC_2019.pdf

Národné adaptačné plány (ďalej len „NAP“) slúžia na identifikáciu adaptačných potrieb rozvojových krajín v strednodobom a dlhodobom horizonte a na tvorbu a implementáciu stratégií na riešenie týchto potrieb. Strany uznali pokrok mnohých rozvojových krajín v procese spracovania a implementácie NAP, ktoré prispievajú k zlepšeniu adaptačnej schopnosti, zvyšovaniu odolnosti a znižovaniu zraniteľnosti týchto krajín na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy. Počas rokovaní mnohé rozvojové krajiny opätovne zdôraznili problémy s prístupom k finančným zdrojom zo GCF na formuláciu a implementáciu NAP. Predmetom ďalšieho rokovania na 53. zasadnutí podporného orgánu (2020) pre implementáciu bude posúdenie odporúčaní na odstránenie medzier a určenie potrieb pre vypracovanie a implementovanie NAP. Adaptačný výbor a expertná skupina pre najmenej rozvinuté krajiny (ďalej len „LEG“) pripraví informácie o aktivitách, ktoré vykonali na riešenie medzier a potrieb. Podporný orgán pre implementáciu na jeho 55. zasadnutí (2021) určí kroky a aktivity potrebné pre hodnotenie procesu spracovania a implementácie NAP.

Záležitosti týkajúce sa najmenej rozvinutých krajín

Diskusie sa sústredili okolo žiadosti LEG o zváženie spôsobov na zvyšovanie transparentnosti stretnutí expertnej skupiny a zlepšenie dostupnosti informácií o plnení jej pracovného plánu a ďalších činnostiach. Strany sa zhodli, že expertná skupina by mohla vychádzať z postupov iných odborných orgánov a expertných skupín, ktoré napríklad zverejňujú svoje dokumenty zo zasadnutí, organizujú webináre a stretnutia sprístupňujú pozorovateľom. Spôsoby musia byť v súlade s rokovacím poriadkom a mandátom LEG. Strany zobrali na vedomie zlepšenie prístupu k podpore GCF na prípravu a implementáciu NAP a výzvy, ktorým čelia najmenej rozvinuté krajiny v procese získania finančnej podpory z GCF.

Spôsoby a postupy prevádzkovania a používania verejného registra uvedeného v článku 7.12 (pre správy o adaptácii):

Diskusie sa zameriavali na vývoj, prevádzkovanie a používanie verejného registra, v ktorom sa zaznamenávajú správy o adaptácii. Strany sa formálne stretli dvakrát k tejto záležitosti a počas neformálneho stretnutia sa oboznámili s prototypom registra, ktorý bol pripravený sekretariátom a ktorý potreboval získať spätnú väzbu. Saudská Arábia (za arabskú skupinu), Čína (za skupinu G77 a Čína) a Egypt (za africkú skupinu) vyzvali k usporiadaniu spojeného stretnutia s cieľom zabezpečiť kompatibilitu rozhodnutí, ktoré by sa zaoberalo registrom

pre národne definované príspevky (článok 4.12) a registrom pre správy o adaptácii. Kanada, USA a Belize (za alianciu malých ostrovných štátov) podporili pokračovanie v rokovaniach v oddelených skupinách a osobitné diskusie, nakoľko registre sú definované dvoma rôznymi mandátmi. Predsedníctvo zvolalo viacero bilaterálnych stretnutí, zhodu na spôsobe pokračovania sa nepodarilo dosiahnuť. Trinidad a Tobago (za alianciu malých ostrovných štátov), EÚ, Austrália, USA, Kolumbia (za alianciu Latinkej Ameriky a Karibiku) a Švajčiarsko vyjadrili sklamanie z toho, že nedošlo k dohode a tým pádom krajiny zatiaľ

nemôžu predložiť svoje správy o adaptácii, pretože register nie je pripravený. Dohoda sa v tomto bode vyjednávania nedosiahla, preto bolo uplatnené pravidlo 16.

Straty a škody spôsobené zmenou klímy

Správa Výkonného výboru Varšavského medzinárodného mechanizmu pre straty a škody spôsobené zmenou klímy

Straty a škody spôsobené zmenou klímy najviac postihujú najmenej rozvinuté rozvojové krajiny a krajiny extrémne zraniteľné na zmenu klímy. Vzhľadom na skutočnosť, že ich situácia sa v dlhodobom horizonte môže zhoršiť kvôli zintenzívňujúcim dopadom zmeny klímy, potrebujú funkčný mechanizmus pre riešenie tejto problematiky. Hlavnou témou rokovaní v oblasti strát a škôd bolo hodnotenie Varšavského medzinárodného mechanizmu (WIM). Pravidlá pre vykonanie hodnotenia boli dokončené na 50. zasadnutí podporných orgánov UNFCCC. Výkonný výbor WIM vo svojej výročnej správe zhodnotil pokrok v implementácii pracovného plánu a pripravil odporúčania. Po náročných rokovaníach hodnotenie WIM bolo úspešne dokončené a prinieslo niekoľko zmien a noviniek.

Do mechanizmu pribudlo tzv. „implementačné krídlo“ vo forme Santiagskej siete pre odvrátenie, minimalizáciu a riešenie strát a škôd. Úlohou siete bude spájať orgány pracujúce v príbuzných oblastiach (adaptácia na zmenu klímy, manažment rizík, humanitárna pomoc a pod.) a poskytovať zraniteľným krajinám technickú pomoc. Vytvorila sa nová expertná skupina pre aktivity a podporu ktorej účelom je výpomoc pri získavaní odborných znalostí v oblasti udalostí s pomalým nástupom (slow-onset events) ako napríklad zvyšovanie morskej hladiny a v oblasti podpory a financovania. Rozhodnutie, ktoré má zásadný význam pre rozvojové krajiny, obsahuje niekoľko odkazov aj na potrebu zvýšenia finančnej a technickej podpory pre túto oblasť. Hodnotenie WIM nevyriešilo inštitucionálne usporiadanie mechanizmu, stále je otvorenou otázkou, či mechanizmus bude slúžiť aj COP aj PA.

Budovanie kapacít

Hlavnou témou v oblasti budovania kapacít bola štvrtá revízia rámca pre budovanie kapacít v rozvojových krajinách, hodnotenie Parížskeho výboru pre budovanie kapacít a jeho inštitucionálne usporiadanie. Revízia rámca pre budovanie kapacít v rozvojových krajinách bolo úspešné. Uznal sa pokrok v implementácii rámca budovania kapacít, ktorý bude v kontexte dohovoru a Parížskej dohody zohľadňovať súčasné a vznikajúce nové oblasti, riešiť medzery a potreby, a dbať o monitorovanie a hodnotenie vplyvov budovania kapacít v rozvojových krajinách. Hodnotenie Parížskeho výboru pre budovanie kapacít bolo taktiež úspešné. V zmysle rozhodnutia a v súlade so svojim mandátom, pravidlami, prioritnými oblasťami a aktivitami bude slúžiť Parížskej dohode. Prioritnými oblasťami výboru sa stali: posilnenie súdržnosti a koordinácie budovania kapacít pod dohovorom, s dôrazom na zabránenie duplicite úsilia, identifikácia súčasných a vznikajúcich medzier a potrieb, a podpora zvyšovania informovanosti, zdieľania vedomostí a informácií a zapojenia zainteresovaných strán pod dohovorom aj mimo neho do budovania kapacít.

Rámec transparentnosti a systém monitorovania, reportovania a verifikácie

Schválené usmernenia Katovického klimatického balíčka o rámci transparentnosti hovoria o tom, ako krajiny budú informovať o svojich NDCs opisujúcich ich národné záväzky v kontexte zmierňovania prejavov zmeny klímy. Tieto úlohy zahŕňujú mitigačné a adaptačné opatrenia a rovnako detaily finančnej podpory a pomoci rozvojovým najviac ohrozeným krajinám.

V bode programu podľa článku 13 PA a paragrafov 84-98 rozhodnutia 1/CP.21 zaoberajúcou sa reportovacími povinnosťami zúčastnených strán a metodickými usmerneniami pre reportovanie plnenia svojich záväzkov nastal posun. Záverečné rozhodnutie obsahuje podrobný popis modalít, procedúr a usmernení pre rámec transparentnosti (ďalej len „MGSs“) a pre akcie a podporu. Príloha rozhodnutia obsahuje aj modalitty pre započítavanie finančných zdrojov poskytnutých a mobilizovaných v súlade s čl. 9, ods. 7 PA.

Na úvodných otváracích plenárnych schôdzach SBSTA, SBI a COP požiadala Ukrajina o slovo a vyjadrila svoje stanovisko v bode programu SBSTA 13b – Technické revízie inventúry emisií skleníkových plynov. Prezentovala tak spor v súlade so svojou zahraničnou politikou voči Rusku v otázke Krymu. Predseda SBSTA požiadala diskutovať túto agendu pod bodom SBI 3, čo bolo prijaté.

Všetky tri body agendy SBI 3 a), b), a c) boli v závere konferencie prezidentom COP-u presadené a schválenie nových usmernení pre národné komunikácie a dvojročné správy rozvinutých krajín považujeme za najväčší úspech konferencie v tejto oblasti. Kompromis nakoniec urobila EÚ vypustením časti z textov metodických príručiek (je to v súlade s MPG). Zároveň najväčšou zmenou je, že termín pre podanie je predĺžený až do konca roku 2022, kedy vlastne bude možné vyhodnotiť splnenie cieľa 2020 (bude už k dispozícii inventúra roku 2020 z apríla 2022).

Ostatné body agendy diskutované pod rámcom transparentnosti už však veľmi úspešne nepokračovali. Keďže termín prechodu na nový režim reportovania emisií sa blíži (najsťôr 2023), je potrebné enormné úsilie pri dohodnutí reportingových tabuliek metodík a postupov, ako aj časového harmonogramu, príprave revízií, výškolení expertov a podobne.

Rokovania o nových reportingových tabuľkách pre emisie skleníkových plynov boli veľmi zdĺhavé a málo efektívne. Nedohodla sa ani forma a rozsah prípravných prác (neboli schválené ani workshopy ani časový harmonogram, naopak krajiny sa zaoberali rozsiahlou diskusiou o marginálnych otázkach, napríklad ako interpretovať prázdne bunky tabuliek, alebo význam flexibilit či reportovací softvér. Niektoré rozvojové krajiny žiadali prechodné obdobie a podporu pri prechode na konsolidovaný reportovanie.

Rodová rovnosť, ľudské práva a zmena klímy

Jednou z hlavných tém konferencie v Madride bola aj problematika rodovej rovnosti, v rámci ktorej bolo úlohou COP 25 prijať rozšírenie Pracovného programu z Limy v oblasti rodovej rovnosti (Lima Work Programme on Gender) a jeho Akčného plánu (Gender Action Plan). Vyjednávania neboli jednoduché, spočiatku sa zdalo, že sa nepodari dohodnúť na konečnom znení rozhodnutia z dôvodu nedostatku konsenzu ohľadom začlenenia ochrany

ľudských práv a princípu spravodlivého prechodu do textu. Nakoniec obidva tieto koncepty, spolu s konceptom ochrany práv pôvodného obyvateľstva, našli určité vyjadrenie vo finálnom znení rozhodnutia. Jeho prijatie všetkými stranami Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy sa považuje za jeden z pozitívnych výsledkov COP 25.

Nový päťročný Akčný plán stanovuje ciele a opatrenia pod piatimi prioritnými oblasťami, ktorých účelom je prehľbovať vedomosti o klimatických opatreniach zohľadňujúcich rodové hľadisko, ich chápanie a ich jednotné presadzovanie v rámci implementácie Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy, prehľbovať prácu strán tohto dohovoru, jeho sekretariátu, orgánov OSN a všetkých zainteresovaných subjektov na všetkých úrovniach, ako aj plnohodnotnú, rovnocennú a zmysluplnú účasť žien na procesoch UNFCCC. Medzi päť uvedených prioritných oblastí patrí:

1. Budovanie kapacít, riadenie poznatkov (knowledge management) a komunikácia
2. Rodová rovnováha, účasť a vedúce postavenie žien
3. Koherentnosť
4. Implementácia zohľadňujúca rodové hľadisko a spôsoby implementácie
5. Monitorovanie a podávanie správ (reporting)

Implementácia rozšíreného Pracovného programu z Limy a jeho Akčného plánu bude preskúmaná počas 61. zasadnutia Podporného orgánu pre implementáciu UNFCCC (SBI 61) v roku 2024, a to prostredníctvom zhodnotenia dosiahnutého pokroku a určenia ďalšej práce, ktorú bude potrebné vykonať. Priebežné preskúmanie pokroku dosiahnutého v implementácii opatrení uvedených v Akčnom pláne bude uskutočnené počas 56. zasadnutia Podporného orgánu pre implementáciu (SBI 56) v júni 2022.

Okrem rodovej rovnosti rezonovala na COP25 opäťovne aj ochrana ľudských práv. Napriek tomu, že agendy jednotlivých orgánov neobsahujú samostatný bod venujúci sa tejto problematike, ochrana ľudských práv bola diskutovaná a prezentovaná ako počas rôznych podujatí mimo oficiálnych vyjednávaní, tak aj v určitých vyjednávacích miestnostiach, kde sa niektoré štáty snažili presadiť tento koncept v textoch dotknutých rozhodnutí. Okrem už vyššie spomenutého rozhodnutia o Pracovnom programe z Limy a jeho Akčnom pláne rezonovala ochrana ľudských práv najmä v rámci vyjednávaní o článku 6 PA (trhové mechanizmy). Mimovládne ľudsko-právne organizácie, Kancelária komisárky OSN pre ľudské práva, ako aj niektoré strany Parížskej dohody považujú za dôležité zabezpečiť prostredníctvom rozhodnutí implementujúcich článok 6 PA sociálne a environmentálne záruky, prístup k informáciám a zabezpečenie účasti verejnosti, ako aj nezávislý, spravodlivý, dostupný, legitímny a transparentný mechanizmus na podávanie sťažností, ktorý by komunitám umožňoval požadovať nápravu alebo opravný prostriedok, ak im projekty podľa článku 6 PA spôsobia škodu. Potreba takejto ochrany vyplynula z fungovania Mechanizmu čistého rozvoja, ktoré v súvislosti s niektorými projektmi viedlo k porušovaniu ľudských práv. Posledné textové návrhy, ktoré boli diskutované na COP 25 v Madride, obsahujú len veľmi všeobecne formulované a neurčité ustanovenia o mechanizme na podávanie sťažností a možnosti podať opravný prostriedok. Avšak vzhľadom na to, že sa stranám Parížskej dohody nepodarilo dohodnúť na finálnom znení rozhodnutia týkajúceho sa implementácie

článku 6 PA, otázka zabezpečenia ochrany ľudských práv v rámci fungovania trhových mechanizmov pod PA ostáva naďalej otvorená.

Záver

Cieľom klimatickej konferencie v Madride bolo dokončenie Pracovného programu PA – Katovického klimatického balíčka, vďaka ktorému bude Parížska dohoda univerzálne a účinne vykonateľná v praxi. Kľúčová bola najmä príprava implementačných pravidiel pre trhové mechanizmy (článok 6 PA), možnosti pre zvýšenie ambícií v roku 2020 a ďalšie témy, ako sú straty a škody spôsobené zmenou klímy, oceány, rodová rovnosť a klimatické financovanie. Konečná dohoda sa napokon v oblasti článku 6 PA (trhové mechanizmy) neuzavrela, len bližšie definovala body, ktoré budú vyžadovať ďalšiu technickú prácu. Vyjednávania v tejto veci budú pokračovať na zasadnutí podporných orgánov UNFCCC v Bonne na jar 2020 a na COP 26 na jeseň 2020.

V oblasti adaptácie na zmenu klímy zmluvné strany pokračujú v plánovaní adaptácie a implementovaní opatrení, vrátane spracovania a zlepšovania príslušných plánov, politik a príspevkov v súlade s článkom 7 PA. Globálny cieľ pre adaptáciu sa dosiahne prostredníctvom zlepšenia adaptačnej schopnosti, zvyšovania odolnosti a znížovania zraniteľnosti na zmenu klímy.

Predpokladá sa, že mimovládne ľudsko-právne organizácie, Kancelária komisárky OSN pre ľudské práva, ako aj niektoré strany PA budú naďalej presadzovať zabezpečenie ochrany ľudských práv prostredníctvom rozhodnutí implementujúcich článok 6 PA a budú sa preto snažiť posilniť ochranu ľudských práv v navrhovaných textoch rozhodnutí, ktoré budú ďalej prejednávané na zasadnutí podporných orgánov UNFCCC v júni 2020 v Bonne.

Počas konania konferencie prijali premiéri členských štátov EÚ v Bruseli záväzok, že EÚ sa stane klimaticky neutrálnou do roku 2050. Európska komisia predstavila svoj program na najbližších päť rokov – Európsku zelenú dohodu. Obe tieto udalosti potvrdili aj na medzinárodnom fóre, že EÚ je lídrom v boji proti zmene klímy. Na druhej strane klimatická konferencia taktiež potvrdila, že EÚ nedokáže tento boj viesť sama. Na dosiahnutie potrebného výrazného zníženia emisií a zmiernenie dôsledkov zmeny klímy je potrebné globálne úsilie a zapojenie všetkých krajín.

Vzhľadom na prierezový charakter agendy zmeny klímy je pre efektívnu implementáciu Parížskej dohody na národnej úrovni nevyhnutný medzirezortný prístup a integrované plánovanie, vrátane finančného plánovania. Pre Ministerstvo životného prostredia SR (MŽP SR) z toho vyplýva posilnenie spolupráce s ostatnými rezortmi prostredníctvom aktívnej účasti v Komisii pre koordináciu politiky zmeny klímy na úrovni štátnych tajomníkov zriadenou na MŽP SR.

Je potrebné naďalej sledovať vývoj klimatických rokovaní v rámci UNFCCC a aktívne sa do nich zapájať, ako aj zapájať sa do spoločných aktivít EÚ v oblasti zmeny klímy prostredníctvom účasti zástupcov MŽP SR v Pracovnej skupine Rady EÚ pre medzinárodné environmentálne otázky, v expertných skupinách zriadených pod touto pracovnou skupinou, ako aj na samotných klimatických rokovaniach v rámci UNFCCC.

Najbližšia klimatická konferencia COP 26 sa uskutoční v Glasgowe, Spojené kráľovstvo, v novembri 2020. Predchádzať jej bude Konferencia podporných orgánov SBI a SBSTA 52 v júni 2020 v Bonne, Nemecko.